

Fattigdom och konsumtion

Att leva i en tid präglad av näthandel, digitala lån och sociala medier innebär utmaningar för den som har ont om pengar. Majblomman har intervjuat **Torbjörn Hjort** som är docent i socialt arbete vid Lunds Universitet och forskar om fattigdom och konsumtion bland barnfamiljer.

”Att välja bort konsumtion är hög status. Att handla second hand för att man är fattig signalerar något annat.”

HUR PÅVERKAR KONSUMTIONSKULTUREN MÄNNISKOR SOM HAR ONT OM PENGAR?

– Forskning visar att konsumtions-samhället har blivit intensivare och mer påtagligt, och att vi bedömer varandra allt mer utifrån hur vi konsumerar. Det blir svårare att säga nej, främst för dem som befinner sig längst ner i inkomst-hierarkien.

KAN DU FÖRKLARA NÄRMARE?

– Det kan handla om miljö och second hand. Till secondhandbutiker ska man inte gå för att man inte har råd, utan för att man har gjort ett val. Att välja bort konsumtion är hög status. Att handla second hand för att man är fattig signalerar något annat.

VAD BETYDER DET FÖR FATTIGA FAMILJER ATT DET GÅR ATT SKULDSÄTTA SIG SNABBT OCH ENKELT?

– Det är ett stort samhällsbekymmer och problematiskt att krediter och nät-konsumtion är så nära och lockande. Det är så klart svårt att motstå, särskilt om man kanske köper saker man inte har råd med för att kunna ge sitt barn något

som andra har. Vi vet att en stor del av överskuldssatta människor har låga och osäkra inkomster. Inom forskningen har man inte tittat på gruppen överskuld-satta, eller på människor som har sjuk-ersättning eller på dem med inkomster precis över normen för försörjningsstöd. Vi behöver lära oss mer om olika fattigdomskategorier. Hur ser man på sig själv som överskuldssatt? Hur ser omvärlden på en? Hur påverkas barnen?

VAD TÄNKER DU OM ATT BARN-FATTIGDOMEN MINSKAR SAMTIDIGT SOM KLYFTAN MELLAN BARN ÖKAR?

– Jag tittar ju på normer för konsumtion, och inkomstmässigt så kanske de här familjerna har kommit lite över fattigdomsgränsen. Men samtidigt har normen för vad som bör konsumeras dragit iväg. Ökar medelinkomsttagarna sina inkomster, så ökar och förändrar de sin konsumtion.

VISSA MENAR ATT BARN HAR ORIMLIGA KRAV. SAMTIDIGT VET VI ATT DEN SOM SAKNAR RESURSER LÄTT HAMNAR UTANFÖR. KOMMENTAR?

– Jag tror att den moraliska invänd-

TORBJÖRN HJORT FOTO: JOHAN LINDSKOUG

FOTO: RASMUS BRANDIN

ningen har att göra med att man inte vill se att det finns fattigdom, och man jämför med tredje världen. Sociala problem tenderar att individualiseras, och därmed får vi individuella förslag på lösningar. Man skambelägger fattigdom och låga inkomster. Man bortser från samhälleliga faktorer och betraktar det som en individfråga, där personen som är fattig behöver fler incitament och mer motivation.

VAD SÄGER DU OM TV-PROGRAM SOM SANERAR FOLKS EKONOMI, MEN OCKSÅ KRITISERAR LÅGINKOMSTTAGARE MED HÖGA SKULDER?

– Jag tycker att det är problematiskt, det individualiserar komplexa sociala processer. Det handlar om skillnaden mellan människors möjligheter att konsumera och om att försöka konsumera så som man uppfattar är normalt. Det som bekymrar mig är att man förenklar och hänger ut människor som har det knepigt. Då får människor en förenklad bild av fattiga människor som inte alltid stämmer. Man skulle kunna göra program om överskuldssättning och ha en helt annan vinkling.

DU SKREV DIN AVHANDLING 2004. HUR UPPLEVER DU ATT SAMHÄLLET HAR UTVECKLATS SEDAN DESS?

– Utsattheten är större. Osäkerheten kring socialförsäkringssystemet är också större. Kraven för tillgång till systemet har ökat och bidrag har blivit mer skamfyllt. Dessutom har vi en helt annan, mer påträngande kreditmarknad. Det gör att man kan lösa vissa konsumtionsproblem på kort sikt men som vållar större problem på lång sikt. Förr var socialbidraget det yttersta skyddet, i dag skulle det kunna vara civilsamhället och kreditgivningssystemet.

VAD BETYDER SOCIALA MEDIER I SAMMANHANGET?

– En hel del. Nu behöver inte lärarna fråga barnen vad de har fått i julklapp när vårterminen börjar. Det vet barnen på själva julafton, via sociala medier. Sociala jämförelser med prylar och inte minst resor har blivit en möjlighet, men samtidigt betyder det att barn jämför sig hela tiden.

FAKTA

Nya siffror visar att knappt 183 000 barn växer upp i ett hem där minst en förälder har skulder eller en pågående skuldsanering hos Kronofogden.
Källa: Kronofogden